

ÇOCUK GELİŞİMİ PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 SÜRECİNDE İNSAN İHTİYAÇLARINDAKİ DEĞİŞİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN MASLOW'UN İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Alperen AVCI^{1*}, Derya KAYIRAN²

¹Muş Alparslan University, Vocational School of Malazgirt, Child Care and Youth Services, 49001, Muş, Türkiye

²Kahramanmaraş Sutcu Imam University, Vocational School of Health Sciences, Child Care and Youth Services, 46100, Kahramanmaraş, Türkiye

Özet: Kasım 2019'da Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve günümüze kadar etkilerini sürdüren Covid-19 insan hayatında birçok değişiklik meydana getirmiştir. Covid-19 hayatımıza girene kadar var olan alışkanlıklarımız ve ihtiyaçlarımız bu süreçte değişime uğramıştır. Çocuk gelişimi ön lisans program öğrencilerinin Covid-19 sürecinde insan ihtiyaçlarındaki değişime yönelik görüşlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Doğu Anadolu Bölgesinde bir devlet üniversitesinde önlisans öğrenimlerine devam eden 30 çocuk gelişimi öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama süreci sonunda elde edilen veriler "içerik analizi" tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda çocuk gelişimi ön lisans programı öğrencilerinin görüşlerine göre Covid-19 sürecinde insanların güvenlik ihtiyaçlarının ön plana çıkmasıyla birlikte virüsün bulaşma riski sebebiyle birbirlerine sevgilerini göstermede yetersiz kaldıklarını ifade etmişler ve bu durum insanların sevgi ihtiyacının Covid-19 sürecinde tam olarak karşılanamadığını göstermiştir.

Anahtar kelimeler: Covid-19, Çocuk gelişimi öğrencileri, İhtiyaçlar hiyerarşisi

Evaluation of Child Development Students' Views on the Change in Human Needs in the Covid-19 Process in the Context of Maslow's Hierarchy of Needs

Abstract: Covid-19, which emerged in Wuhan, China in November 2019 and has continued its effects until today, has brought about many changes in human life. Our habits and needs that existed until Covid-19 entered our lives have changed in this process. In this study, which was carried out to examine the views of child development students on the change in human needs during the Covid-19 process, a phenomenological design, one of the qualitative research methods, was used. The study group of the research consists of 30 child development students who continue their associate degree education at a state university in the Eastern Anatolia Region. A structured interview form developed by the researchers was used as a data collection tool. The data obtained at the end of the data collection process were analyzed with the "content analysis" technique. In line with the data obtained from the research, according to the opinions of the child development students, they stated that people's need for love is not fully met by expressing that they are insufficient in showing their love to each other due to the risk of transmission of the virus, as the safety needs of people come to the fore during the Covid-19 process.

Keywords: Covid-19, Child development, Hierarchy of needs

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Muş Alparslan University, Vocational School of Malazgirt, Child Care and Youth Services, 49001, Muş, Türkiye

E mail: alperenavci.83@gmail.com (A. AVCI)

Alperen AVCI <https://orcid.org/0000-0003-2395-9495>

Derya KAYIRAN <https://orcid.org/0000-0002-0137-2119>

Gönderi: 21 Kasım 2022

Kabul: 20 Mart 2023

Yayınlanma: 01 Temmuz 2023

Received: November 21, 2022

Accepted: March 20, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Avci A, Kayiran D. 2023. Evaluation of child development students' views on the change in human needs in the Covid-19 process in the context of maslow's hierarchy of needs. BSJ Pub Soc Sci, 6(2): 79-87.

1. Giriş

Covid-19 (Koronavirüs) 2019 yılı Kasım ayında Çin'de ortaya çıkmış ve bütün dünyayı etkisine almıştır hala günümüzde bu virüsün sağlık ve sosyal açıdan etkilerini hissetmekteyiz. Günümüzde sağlık ve sosyal açıdan etkilerini sürdürmektedir. Ekim 2022 verilerine göre dünya üzerinde virüse yakalanan kişi sayısı 625.703.622, virüsten dolayı yaşamını kaybeden kişi sayısı ise 6.570.688'dir. Ülkemizde ise ilk Covid-19 vakası 11 Mart 2020 tarihinde görülmüştür. Ülkemiz genelinde Covid-

19'a yönelik son sağlık istatistiklerine göre ise 2022 Ekim ayı itibariyle toplam 16.919.638 vaka görülürken 101.203 insanımız hayatını kaybetmiştir. Birçok insanın hayatını kaybetmesine ve hasta olmasına sebep olan virüs insan yaşamında da birçok şeyi değiştirmiş ve etkilemiştir. Salgının ortaya çıkması ile birlikte insan yaşamında normal kabul edilen şeyler yasaklanmış ve yeni normal adı verilen sürece girilmiştir. Salgının ülkemiz genelinde görülmesi ile birlikte gerekli önlemler hızlıca alınarak başta okullar olmak üzere sosyal

etkileşimin yoğun olduğu birçok kurum ve işyeri kapatılmış, belli yaş aralığında ki bireylerin sağlıklarının kontrol altında tutulması amacıyla sokağa çıkma kısıtlamaları getirilmiştir (Uçar ve ark., 2022). Bu dönem de gerçekleştirilen tam kapanma uygulamaları ile aile içi iletişimlerin artmasına rağmen toplumsal etkileşimler de yeni bir düzene girilmiş ve bireyler, işlerini evlerinden yürütmüş, eğitim-öğretim uzaktan verilmiş ve yapılan mecburi market alışverişlerinin dışında diğer alışverişler mümkün olduğunca internet vasıtasıyla yapılmıştır (İnce ve Yılmaz, 2021).

İnsanoğlu yaşamı boyunca karşılaşmış olduğu savaşlardan ve doğal afetlerden derinden etkilendiği gibi Covid-19 salgınından da ruhsal açıdan oldukça derinden etkilenmiştir (Aydın, 2021). Bireyleri ruhsal, sosyal, fiziksel ve birçok açıdan olumsuz etkileyen bu sürecin sonunda salgının sadece sağlığı değil yaşamı tümüyle etkileyeceği, salgın sonrası hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı ve yeni normaller ile yaşanacağı öngörülmektedir. Bu öngörüler ile birlikte insan yaşamının ve insan ihtiyaçlarının değişime uğrayacağı ortadadır. Özellikle Covid-19 süreci ve sonrasında insan davranışlarının açıklanması ve anlaşılmasının güç olmasının altında yatan sebeplerden bir tanesi de insanların yeni normalde ihtiyaçlarını eski gibi karşılayamamasıdır. Çünkü insan davranışlarının sebeplerinin anlaşılması ihtiyaçlarının tatmin edilmesi ile bağlantılıdır (Aktaş, 2018).

Maslow'a göre güdülenme insan ihtiyaçlarının kaynağıdır ve ihtiyacı tatmin edilen organizma, bireyin gerginliğini azaltarak onu rahatlatır (Cüceloğlu, 2018).

Maslow insan güdülenmesinin temelinde gerekçeleri ihtiyaçları dikkate alarak açıklamıştır. Bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik isteğin motivasyon üzerinde etkili olduğuna ve davranışlara yön verdiğine vurgu yapmış ve ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında kişinin kendisini gerçekleştirmesine ilişkin insanın yaşamındaki gereksinimleri basamaklandırarak anlatmaya çalışmıştır (Abukan, 2014).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında yer alan ihtiyaçlar sırası ile şu şekildedir:

Fizyolojik İhtiyaçlar (Cinsellik, Açlık, Susuzluk vb.): İnsanların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri için gerekli olan temel ihtiyaçları kapsamaktadır. Bireyin barınmak, uyumak, cinsellik, açlık, susuzluk, nefes alıp vermek gibi en temel ihtiyaçları bu kategoride yer alır.

Güvenlik İhtiyaçları: Bireyin fiziksel ve ekonomik güvenliğini kapsayan bu ihtiyaçlar. Bireyin kendisini güvende hissetme güdüsü ile harekete geçer.

Ait Olma ve Sevgi: Fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçların doyurulması ile ortaya çıkan bu ihtiyaçlar bireyin bir gruba ait olması ve insanlar ile iletişimi kapsar.

Saygı: Fizyolojik, güvenlik ve ait olma ihtiyaçlarını karşılayan insan için bu ihtiyaç ikiye ayrılmaktadır. Birincisi bireyin kendine duymuş olduğu öz saygı ikincisi ise başkalarına duymuş olduğu saygıyı içerir. Bu ihtiyacın altında bireyin statü ve üstünlük istekleri vardır.

Kendini Gerçekleştirme: Fizyolojik, güvelik, ait olma ve

saygı ihtiyaçlarını karşılayan bireyin kendi özsaygısını pekiştirmesi için tatmin edilmesi gereken bir ihtiyaç olarak kendini gerçekleştirme gelmektedir. Maslow'a göre ise bu basamağa çok az sayıda insan geçebilmektedir. Maslow (2001)'a göre bu basamağa ulaşmanın koşulu yüksek bir özveri ve motivasyondan geçmektedir.

Covid-19 salgını ile birlikte Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi genişlemiş olup, yeni gereksinimler ortaya çıkmıştır (Ulusoy ve Civek, 2020). Yin ve Zeng (2020) yapmış oldukları çalışmalarında salgın sırasında varoluşsal ihtiyaçlarının neler olduğundan ve sağlık ve güvenlik ihtiyacının birbirini nasıl etkilediğinden bahsetmektedir. Maslow'un ortaya koyduğu insan ihtiyaçlarından salgının önlenmesine yönelik getirilen şartların ortaya çıkardığı gıda temini ve güvenliği, su, salgını önlemede kullanılacak temizlik maddeleri, maske gibi salgın sürecinde hayatımızda hiç olmadığı kadar yer edinen ürünler fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarının daha ön planda olduğunu göstermektedir (Brooks ve ark., 2020).

Salgın süreci ile birlikte hayatımızda birçok değişimin meydana geldiği net bir şekilde görülmektedir. Özellikle Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan beşli basamağın kurallarının değişmeye başladığı görülmektedir. İstek, beklenti ve ihtiyaçlarımızın bazı noktalarda yön değiştirdiği saptanırken bunun yanında güvenlik ihtiyacı salgın döneminde genişleyerek daha çok salgın korkusuyla teknolojik anlamda değişimler yaşanmıştır (Ulusoy ve Civek, 2020). Çalışmamızın amacı yaşanan bu değişimlerden yola çıkarak Covid-19 sürecinde salgınının insan üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak değişen insan ihtiyaçları sistemini anlamak, Çocuk gelişimi ön lisans program öğrencilerinin görüşleri ışığında Covid-19 sürecinde insan ihtiyaçlarındaki değişimleri Covid-19 öncesi ile karşılaştırarak inceleyebilmektir.

Yukarıda yapılan kuramsal açıklamalar neticesinde insan ihtiyaçlarının önemi ve Covid-19 sürecinin sosyal hayatta meydana getirdiği değişimler göz önüne alındığında sağlıklı bir toplumun yetişmesi, var olması ve çocuk ruh sağlığının korunmasında; ailelere, topluma ve öğretmenlere çocuk gelişimi alanında yardımcı olan önlisans çocuk gelişimi ön lisans programı öğrencilerinin Covid-19 sürecinde insan ihtiyaçlarında meydana gelen değişimlere yönelik düşüncelerinin incelenmesi bu anlamda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sebeple araştırmanın amacı önlisans çocuk gelişimi ön lisans program öğrencilerinin Covid-19 sürecinde ihtiyaçlarında meydana gelen değişimlere yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu kapsamda araştırma problemi olarak "Covid-19 sürecinde öğrencilerin ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" olarak belirlenmiş ve probleme cevap bulabilmek amacıyla aşağıdaki alt problemlere cevaplandırılmaya çalışılmıştır:

- a) Covid-19 sürecinde insanların fizyolojik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?

- b) Covid-19 sürecinde insanların güvenlik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?
c) Covid-19 sürecinde insanların sevgi ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?
d) Covid-19 sürecinde insanların saygı ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?
e) Covid-19 sürecinde insanların kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada çocuk gelişimi ön lisans programı öğrencilerinin Covid-19 sürecinde ihtiyaçlarında meydana gelen değişimlere yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlandığından, nitel araştırma yöntemlerinden özel durum yöntemi kullanılmıştır. Özel durum yöntemi, çeşitli konuları araştırmak için yoğun bir şekilde kullanılmaktadır (Yin,1994).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu çocuk gelişimi ön lisans programı öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde amaçlı örneklem türlerinden kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasının sebebi, araştırmacıların telefon veya online yollarla katılımcılara ulaşmalarına imkan sağlamasıdır. Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi araştırmaya hız ve pratik kazandırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu kapsamda araştırmanın katılımcılarını Doğu Anadolu Bölgesinde bir üniversitenin önlisans çocuk gelişimi programında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya 2 erkek ve 20 kadın olmak üzere 22 kişi katılmıştır.

Araştırmaya toplamda 22 öğrenci katılmıştır. Katılımcılara ait kişisel bilgiler Tablo 1’de verilmektedir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında tam yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu oluşturulmadan önce Covid-19 ve Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi ile ilgili literatür taraması yapılmış, yapılan araştırmalar ve ölçme araçları incelenmiştir. Burada görüşme sorusunun konuyu kapsamı ve konuya uygunluğunun sağlanması amaçlanmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu taslağı kapsam geçerliğinin sağlanması amacıyla uzman görüşüne sunulmuştur. Araştırmacılar tarafından hazırlanan 3 soruluk form uzman görüşleri doğrultusunda tek bir ifade olarak son şeklini almıştır. Uygulanan formda 1 soru bulunmakta olup “Covid-19 sürecinde insanların ihtiyaçlarındaki değişimler hakkındaki görüşlerinizi paylaşır mısınız?” şeklindedir.

2.3. İstatistik Analiz

Öğrencilerin formdaki açık uçlu soruya verdikleri yazılı yanıtlar içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu çerçevede, içerik analizi yoluyla verileri tanımlama ve verilerde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarma amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler içerik ve betimsel analiz ile incelenerek

kodlamalar yapılmış, temalara ve alt temalara ulaşılmıştır. Ayrıca bu temaları yansıtan örnek alıntılara bulgularda yer verilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğinin belirlenmesinde görüşme dökümleri ve kodlanan veriler araştırmacı tarafından incelenerek “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan konular incelenerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994) geliştirdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği, görüşme formunda yer alan tek soru ve cevaplar için %86 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70’in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Elde edilen sonuç (%86) incelendiğinde, araştırmanın güvenilir olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik bilgiler

Kod	Cinsiyet	Sınıf
K1	Kadın	2
K2	Kadın	2
K3	Kadın	2
K4	Kadın	1
K5	Kadın	2
K6	Kadın	2
K7	Kadın	2
K8	Kadın	1
K9	Erkek	1
K10	Kadın	1
K11	Kadın	2
K12	Kadın	2
K13	Kadın	2
K14	Kadın	2
K15	Erkek	1
K16	Kadın	2
K17	Kadın	2
K18	Kadın	1
K19	Kadın	2
K20	Kadın	1
K21	Kadın	1
K22	Kadın	1
K23	Kadın	2
K24	Kadın	2

3. Bulgular

Araştırmada problem durumu doğrultusunda "Covid-19 sürecinde insanların ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir? sorusuna yanıt aranmıştır. Alt problem durumlarına yönelik verilen cevaplar Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre temalaştırılmıştır. Covid-19 sürecinde öğrencilerin değişimlerine yönelik görüşlerine yönelik elde edilen veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2’de çocuk gelişimi öğrencileri Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre Covid-19 sürecinde insan ihtiyaçlarında meydana gelen değişimlere yönelik

görüşleri hiyerarşisi basamakları dikkate alınarak kategorileştirilmiştir.

Tablo 2. Covid-19 sürecinde öğrencilerin ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler

Tema	f
Fizyolojik İhtiyaçlar	25
Güvenlik İhtiyaçları	20
Sevgi/ Ait Olma İhtiyacı	17
Saygı İhtiyacı	13
Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı	1

Bu tabloya göre katılımcıların çoğu genellikle Covid-19 sürecinde fizyolojik değişimlerin meydana geldiğini ifade ederken en az ifade kendini gerçekleştirme basamağında meydana gelen değişimleri belirtmektedir.

Araştırmamızın birinci alt problemi olarak "Covid-19 sürecinde insanların fizyolojik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" belirlenmiştir ve elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde meydana gelen fizyolojik ihtiyaçlarda ki değişikliklere yönelik görüşleri Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Covid -19 sürecinde meydana gelen fizyolojik ihtiyaçlara yönelik değişiklikler

Alt Tema	f
Yeme Bozuklukları	21
Uyku Problemi	3
Nefes Alamama	1

Tablo 3'de görüldüğü üzere fizyolojik ihtiyaçlarda ki değişikliklerin alt temaları; yeme bozuklukları (22), uykusuzluk (3) ve nefes alamama (1) alt temalarından oluşmaktadır.

Görüşmeye katılan 21 öğrenci yeme bozuklukları ile ilgili yaşanan değişiklikleri ifade etmişlerdir.

Bu alt temaya ilişkin olarak fazla yemek yemeye yönelik görüşleri katılımcılar ifadeleri ile şu şekildedir; K1 "Bu süreçte özellikle çocuklar ve yetişkinler evde olmanın verdiği rahatlıkla günün çeşitli zamanlarında kendilerini yemeğe vermişlerdir." şeklinde ifade ederek aşırı yemek yemeye dikkat çekmiştir. K5'de " Korona günlerinde anneler sürekli farklı yemekler yapmışlar ve dolu dolu aile sofraları kurulmuştur." görüşü ile bu süreçte aşırı yeme davranışlarından bahsetmiştir. Bu görüşleri destekler şekilde K12 ise "Özellikle korona da alınan kilolar oldukça fazla olmuştur." görüşü ile bu dönemde fazla yemek yeme alışkanlıklarının çoğaldığını belirtmiştir. Katılımcılardan K16 bu dönem çocuklarında obezite problemine dikkat çeken görüşünü "Çocuklar okula, parka gidemeyip evde hareketsiz kaldılar sürekli abur cubur yiyip film izlediler bu durum onların obeziteye yakalanmalarına sebep olabilir." şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde K18'de "İnsanlar korkuyla ne yapacağını bilemedi evde kendilerini yemek yapmaya ve yemeye verdiler. Hatırlarsanız o dönem birçok insan evlerinden yemek videoları resimleri paylaşmış

ekran önünde aşçı moduna dönüşüp arkada ise bütün her şeyleri yemişlerdir anne ve babalar da bu süreçte çocuklarının yeterince kısıtlandığını düşünerek ev içinde onların yeme ve içmelerine çok fazla karışmayarak çocuğun sağlıksız beslenmesinin önünü açtılar." görüşünü dile getirmiştir. Yeme bozukluğu alt temasına ilişkin olarak yemek yiyememeye yönelik görüşler ise katılımcılar tarafından şu şekilde ifade edilmiştir. K3'ün yemek yiyememeye yönelik görüşü şöyledir "Dışarıda restoran ve kafelerin kapanması ile yiyecek ihtiyaçlarımızı karşılamamız güç bir hal almıştır." Benzer bir ifadeyi K11 "Koronada insanlar hasta olma korkusuyla yemeden içmeden kesildiler." şeklinde belirtmiştir. K13 bu durumu "Korona sürecinde karantina da bulunan kendi odalarında yemek yediler bu durumda özellikle ben ve benim gibi birçok insan tek başına yemek yiyemedi özellikle kalabalık aile yetişen kalabalık sofralara alışık olan bizler karantina boyunca açlığa terk edildik diyebiliriz." İfadesiyle bu süreçte yalnız yemek yemeye mecbur kalmasının yeme alışkanlığını olumsuz yönde etkilediğini ve yemek yiyemediğini belirtmiştir. K17 ise "Sürekli sağlıklı beslenmeye mecbur kalmak zorunda kaldı ama sağlıklı yiyeceklerin halk tarafından sevilmemesi insanları aç bırakarak aslında daha fazla hasta olmalarına sebep oldu." olarak görüşünü ifade etmiştir. K21 ise bu süreçte "İstediklerimizi yiyip içemedik." görüşünü belirtmiştir. K23 "Dışarıda istediğimiz hiçbir yerde yemek yiyemiyorduk hastalık kapmaktan korkuyorduk." görüşüyle yemek yemelerinin kısıtlandığını belirtmiştir. Son olarak yemek yiyememe durumuna yönelik olarak K24 ise "Yemek yediğimiz yerlerin ve kişilerin temizliğinden şüphe duyulduğu için insanlar yemek yemekten kaçınıyorlardır." diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Covid-19 sürecinde insanın fizyolojik ihtiyaçlarındaki meydana gelen değişimlere yönelik görüşlerinden diğer bir alt tema ise uyku problemleri olmuştur. Bu alt temaya yönelik olarak 3 öğrenci yaşanan değişimlere yönelik görüşlerini ifade etmişlerdir. K4 uyku ile ilgili değişikliği "Karantinalarda sürekli uyuyorduk normalde 7-8 saat uyku yeterken karantina da 12 saatten fazla uyuduğumuz olmuştur." şeklinde ifade etmiştir. K17 ise " Evde olmanın getirdiği rahatlıkla sabahlara kadar bilgisayar oynuyorduk." diyerek bu sürecin uyku bozukluklarından uykusuzluğa sebep olduğunu vurgulayan görüşünü belirtmiştir. K22 "Hastalık kapma korkusu, hasta aile bireyleri ve acaba ne olacak diye beklemekten gözümüze uyku girmiyordu. Bir de koronanın ilk zamanlarında vakalarda hep gece televizyonlarda gösteriliyordu ve sabaha kadar tartışma programlarında salgının ne olacağına dair programları izlemekten gözümüze uyku girmiyordu o dönemlerde salgın sanki hiç bitmeyecekmiş gibi geliyordu." görüşünü ifade ederek Covid-19 sürecinde yaşanan uyku problemlerine dikkat çekmiştir. Covid-19 sürecinde gerçekleşen fizyolojik ihtiyaçlarda ki değişikliklerden bir tanesi de nefes alma olmuştur. Bu durumu K20 "Maskeler aracılığı ile rahat bir nefes alamıyorduk." görüşüyle ifade etmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olarak "Covid-19 sürecinde insanların güvenlik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" belirlenmiştir ve elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde meydana gelen güvenlik ihtiyaçlarında ki değişikliklere yönelik görüşleri Tablo 4'de gösterilmektedir.

Tablo 4. Covid -19 sürecinde meydana gelen güvenlik ihtiyacına yönelik değişiklikler

Alt Tema	f
Korku	16
İşsizlik	3
Barınma	1

Tablo 4'de görüldüğü üzere güvenlik değişiklikleri alt temaları; korku (16), işsizlik (3) ve barınma (1) alt temalarından oluşmaktadır.

Görüşmeye katılan bireylerin Covid-19 sürecinde güvenlik ihtiyaçlarına yönelik değişimlerden en fazla korku (14) sırasıyla işsizlik (4) ve en az barınma (1) ifade edilmiştir. Bu alt temaya ilişkin olarak görüşler katılımcıların ifadeleri ile şu şekildedir; K3; "*Hastalık kapma korkusuyla hiçbir şey yapamadık.*" olarak süreci korkarak atlattığını ifade ederken bu görüşü destekleyen diğer katılımcılar ise süreç boyunca korkularını şöyle dile getirmişlerdir. K7; "*Ölümü düşünmeye başladık ölümün o kadar kolay bize o kadar yakın olduğunu korona kapma korkusuyla yaşadık.*" diyerek süreç de ölüm ile yüzleşmelerinin korona kapma korkusuyla olduğunu söylemiştir. K13 ise süreç boyunca yaşadığı korkuyu "*O dönem televizyonda her gün insanların virüse yakalandığını nefes alamadıklarını görünce sanki kendimizin de koronaya yakalanacağını düşündüm.*" sözleri ile ifade etmiştir. K18 ise o dönem de güvenlik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimi "*Sürekli olarak maske ve eldiven kullanarak hastalıktan korunmaya çalışıyorduk.*" sözleriyle ifade etmiştir. K19 ise "*Hastanelere gitmekten çekinir oldum virüs kapmamak için.*" diyerek hastaneye yönelik olan korkusundan bahsederken benzer şekilde K22 ise "*Okulların açılmasıyla çoğu kişi çocuklarını okula göndermeye korkular sanki salgının sebebi okullarımız gibi.*" diyerek bu süreçte insanların okula karşı oluşan korkularını dile getirmişlerdir.

Güvenlik ihtiyaçlarında meydana gelen değişimlerden diğer bir tanesi ise "İşsizlik" oldu. Katılımcılardan K16 bu durumu "*Korona çıktı bir anda her yer kapandı insanlar evlere tıkıldı birçok işletme kepenk indirdi sonucunda evine ekmek götürmeye çalışan birçok insan ekmelerinden oldu.*" şeklinde ifade etmişlerdir. Benzer şekilde diğer bir katılımcı K9 ise "*Özellikle restaurant, kahvehane ve berberlerin kapanması ile insanlar işlerini yapamadılar.*" şeklinde olmuştur.

Güvenlik ihtiyacını yönelik olarak ele alınan son değişim ise barınma konusunda olmuştur. Barınma konusunda tek bir görüşe yer verilmiş ve katılımcı K4 görüşünü

"*Covid salgının ilk çıktığı zamanlarda sağlık çalışanlarının çoğu evlerinden uzak kalmıştı çünkü evlerine hastalık götürebilirlerdi o dönemde sağlıkçılar hastanelerde ve otellerde konaklamak zorunda kaldılar.*" şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olarak "Covid-19 sürecinde insanların sevgi ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" belirlenmiştir ve elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde sevgi ihtiyaçlarında meydana gelen değişikliklere yönelik görüşleri Tablo 5'de gösterilmektedir.

Tablo 5. Covid -19 sürecinde meydana gelen sevgi ihtiyacına yönelik değişiklikler

Alt Tema	f
Arkadaşlık	7
Aile	10

Tablo 5'de görüldüğü üzere sevgi ihtiyacındaki değişikliklerin alt temaları; arkadaşlık (7) ve aile(10) alt temalarından oluşmuştur.

Aile alt temasına ilişkin olarak katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdi: K8; "*Süreç boyunca evde oturmamız aile bağlarımızı güçlendirdi.*" olarak kendini ifade ederken. K13 ise "*Tam kapanma boyunca evde aile ile olmaktan dolayı herkes birbirinden usandı eskiden en azından dışarı çıkıp hava alırken sürekli aile kontrolü altında yaşamak çok kötüydü sürekli çatışmalar vardı.*" olarak süreç boyunca ailesine yönelik sevginin şiddetli geçimsizliğe dönüştüğünden bahsetmiştir. Arkadaşlar yönelik sevgi açısından ise K22 "*Okulu ve arkadaşlarımı çok özledim onları sevdiğimi evde canlı derste anladım.*" Arkadaşlara yönelik olumsuz tutumda ise K15 "*Arkadaşlarımızdan virüs kapma korkusundan dolayı uzaklaştık ve sevgimiz azaldı.*" diyerek hastalanma endişesiyle arkadaşları ile görüşmemesinin sevgi düzeylerini değiştirdiğinden bahsetmiştir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olarak "Covid-19 sürecinde insanların saygı ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" belirlenmiştir ve elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde saygı ihtiyaçlarında meydana gelen değişikliklere yönelik görüşleri Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Covid -19 sürecinde meydana gelen saygı ihtiyacına yönelik değişiklikler

Alt Tema	f
Özsaygı	5
Başkalarına Saygı	4
Statü	4

Tablo 6'da görüldüğü üzere saygı ihtiyacındaki değişikliklerin alt temaları; özsaygı (5), başkalarına saygı (4), statü (4) alt temalarından oluşmaktadır.

Özsaygı alt temasına yönelik olarak katılımcılar

görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir. K12 *"Bu süreçte hastalıktan korkmamız sebebiyle kendimizi verdiğimiz değer arttı."* Katılımcı hastalığın getirdiği korkudan dolayı insanların kendilerini korumaya çalışmasını insanların kendilerine değer vermesi olarak nitelendirmiştir.. K23 *"Salgın döneminde ailemize saygımız arttı çünkü hep birlikte vakit geçirme imkanı bulduk."*

Statü alt temasına yönelik olarak katılımcıların görüşleri incelendiğinde ise K11 *"İşlerini kaybeden insanlar birçok şeyini kaybetti."* görüşüyle salgın sürecinde insanların statülerinde ki değişikliklerden bahsederken benzer şekilde K6 ise *"Bu süreçte doktorlar ve hemşireler halk tarafından takdir edildi."* Diyerek sağlık çalışanlarının toplumdaki yerinin olumlu değiştiğinden söz etmiştir. K6'nın görüşünü destekleyen diğer görüş ise K19 tarafından *"Yıllardır sağlıkçıya şiddet ve zulüm edenler salgın boyunca doktorları sağlıkçıları hayatları kurtardıkları için alkışladılar."* ifadesiyle yıllardır sağlıkçıya olan şiddetin salgın sürecinde yerini takdir ve alkışlara bıraktığını söylemiştir.

Araştırmanın beşinci alt problemi olarak "Covid-19 sürecinde insanların kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler nelerdir?" belirlenmiştir ve elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Öğrencilerin Covid-19 sürecinde kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarında meydana gelen değişikliklere yönelik görüşleri Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Covid -19 sürecinde meydana gelen kendini gerçekleştirme ihtiyacına yönelik değişiklikler

Alt Tema	f
Yaratıcılık	1

Kendini gerçekleştirmeye yönelik değişiklikler teması altında Covid-19 sürecinde meydana gelen değişikliklere yönelik olarak katılımcılardan sadece K15'in *"Sürekli evde kalmanın vermiş olduğu boş zamanları değerlendirerek resim alanında kendimi geliştirdim. Covidin bana tekrarı hayatım boyunca yapamayacağım resimleri bu süreçte yapmam oldu."* ifade edilmiştir. Katılımcı bu süreçte resim yeteneğini keşfederek bu alanda kendisinde meydana gelen değişimi ifade etmiştir. Covid-19 sürecinde internet ortamında yayınlanan videolar vs.de aslında toplumun bu süreçte yaratıcılık yönünün geliştirdiğinin göstergesi olabilir.

4. Tartışma

Çocuk gelişimi ön lisans program öğrencilerinin salgın sürecinin insan ihtiyaçlarında meydana getirdiğini değişikliklere yönelik görüşlerin incelenmesi neticesinde elde edilen bulgular aşağıda yer alan ulusal ve uluslararası çalışmalardan yararlanılarak tartışılmıştır.

Fizyolojik ihtiyaçlarda meydana gelen değişikliklere yönelik bulgular: Covid-19 sürecinde özellikle yeme alışkanlıklarında meydana gelen değişimlere olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde; Demir (2022)'in

gerçekleştirdiği çalışmaya göre salgının bebek ve küçük çocukların yetersiz beslenmesi üzerinde çok yönlü olarak etkisi büyüktür. Artık (2022)'a göre ise salgın sürecinde yaşadıkları kaygı, stres, belirsizlik gibi olumsuz duyguların yeme ve içme alışkanlıklarını değiştirmiştir. Covid-19 salgını sürecinde bireylerin beden sağlığını korumak için hazır gıdadan uzaklaştıkları ve gıda yönelimlerinde değişim meydana gelmiştir (Hassen, ve ark., 2020). Covid-19 salgınının beslenme alışkanlıklarını nasıl etkilediği yönünde yapılan bir araştırmada bireylerin %61'inin vücut ağırlığında artış olduğu saptanmıştır (Dilber ve Dilber, 2020). Covid-19 sürecinde yeme alışkanlıklarında meydana gelen bu değişimler çalışmamızla paralellik göstermektedir. Salgın sürecinde meydana gelen fizyolojik ihtiyaçlarda ki değişikliklere yönelik görüşlerden bir diğeri ise uyku ile ilgili olmuştur. Katılımcılar bu süreçte aşırı uyuma ve uykusuzluğa yönelik değişiklikleri ifade eden görüşlerini ifade etmişlerdir. Covid-19 sürecinde yaşanan uyku bozukluklarını tanımlamak için kullanılan bir terim olan Covid-somnia hayatımıza girmiştir (Grupta ve Pandi-Perumal, 2020). Salgın sürecinde yaşanan kapanma ve izolasyonlar sebebiyle tedavisi sonrasında çoğu hastada kaygı ve uyku bozuklukları belirgin bir şekilde artmıştır (Liu ve ark., 2020). Carbonell ve ark. (2020)'in yapmış oldukları çalışma da katılımcıların %69,4'ü uyku düzeninde bir değişiklik olduğunu (%44,7) dinlendirici bir uykuya sahip olduğunu, %45,6'sı karantina öncesine göre daha uykulu olduğunu bildirmişlerdir. Elde edilen sonuçları destekleyen diğer bir çalışma da ise karantina döneminde insanların daha geç yatıp daha geç uyaandıklarını ancak yatakta fazla zaman geçirmelerine rağmen daha düşük uyku kalitesine sahip olduklarının sonucu ortaya konmuştur (Cellini ve ark., 2020). Kurt ve Saygın (2022) ise sağlık çalışanları ile yaptıkları çalışmada salgın döneminde hastane çalışanlarında uyku kalitesinin artan iş yükü ile beraber azaldığı ve artan kaygı düzeyleri ile beraber sağlık çalışanlarının yaşamını olumsuz etkilediği saptamıştır. Covid-19 salgını ile uyku arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sonucun uyku alışkanlıklarında meydana gelen değişimler çalışma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir.

Güvenik ihtiyaçlarında meydana gelen değişikliklere yönelik bulgular: Adhanom Ghebreyesus (2020) yapmış olduğu çalışmada insanların hasta olmaktan ve ölmekten, sevdiklerini kaybetmekten korktuklarını belirtmiştir. Çünkü Covid-19 salgını ve salgın doğası yaygın endişe, korku ve kaygıya neden olmuştur (Ahorsu ve ark. 2020). Öyle ki Covid-19 virüsüne yakalanma korkusu virüsün kendisinden daha hızlı yayılmıştır (Adhanom Ghebreyesus, 2020). Özellikle yetişkin grubunda ki insanlar Covid-19'a yakanlanmayı çok yüksek bir tehdit olarak değerlendirmiştir (Niño ve ark., 2021). Salgın boyunca insanlar. Bu süreçte büyük bir özveri ve tehdit altında çalışan sağlık çalışanlarının da aile üyelerine de hastalık bulaştırma korkusu yaşadıkları ortaya çıkarılmıştır (Arzık, 2022).

Kılınç (2021)'e göre OECD genelinde işsizlik salgın

sürecinde %3 artmıştır. TÜİK (2020)'e göre ise ülkemizde işsiz sayısı Nisan-Ağustos 2020 dönemlerinde 419 bin kişi artmıştır. Özellikle salgın sürecinde meydana gelen kısıtlamalar nedeniyle kapanan işletmeler ve sektörlerde istihdam edilen bireylerin işten uzaklaştırılması ile işsizlik meydana gelmiştir (Özenen Kavlak ve ark., 2021). Özellikle işsizlik sebebiyle insanların evlerini kaybettiklerini ifade eden katılımcıların bu görüşünü Uymaz (2022) yapmış olduğu çalışma ile desteklemektedir çünkü derin yoksullaşmanın meydana getirdiği tahliyeler evsizliğin artmasına ve bu nedenle bulaş riskinin yükselmesine yol açmıştır. Dünya üzerinde özellikle salgının yüksek olduğu ve ölüm oranlarının fazla olduğu yerler barınma problemlerinin yaşandığı sağlıklı yerleşim yerleri olmuştur. Özellikle sığınmacıların yaşanan geçim sıkıntısı nedeni ile temel barınma olanaklarına yönelik gereksinimlerinde sorunlar yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır (Ateş ve Cokşun, 2022). Beyaz Özbey (2021) yaptıkları çalışma da sevgi ihtiyacında meydana gelen değişikliklere yönelik bulgularında izolasyon ve kapanma süreçleri sebebiyle aile ilişkileri etkilenmektedir bulgusuna ulaşmışlardır. Salgın sürecinin bireylerin kontrolü dışında belirsizlikler taşıması özellikle de çift ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir (Yıldız, 2020). Aile bireylerinin bir arada evde fazla zaman geçirmeleri çeşitli sorunların yaşanmasına neden olmuştur (Çetin ve Aral, 2022). Uzun süre bir arada yaşayan aile üyeleri arasında aile içinde görmezden gelinen sorunlar, yaşam tarzı nedeniyle salgın öncesi ötelenmişken, salgının meydana getirdiği yüzleşmeler o sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Barış ve Taylan, 2020). Salgın, bazı ailelerde iletişim sorunları arttırırken, bazı ailelerde bağları güçlendirmiştir (Ataman ve ark., 2021). Öyle ki salgın sürecinde zorunlu olarak ailesiyle daha çok vakit geçiren bireylerin, salgın sonrasında da bu alışkanlıklarını devam ettireceği düşünülmektedir (Şahin, 2021). Covid-19'a yakalanan hastalarla yapılan bir çalışmada, hastaların karantinanın ilk günlerinde korku, damgalanma kaygısı ve bazı fiziksel semptomlar yaşadığı ve çoğu hastanın aile ve arkadaşlarından sosyal destek aldığı ifade edilmektedir (Chena ve ark., 2020). Arkadaşlık açısından sevgi teması incelendiğinde; bireylerin arkadaşları ile temas kuramaması, insan yaşamında engellenmişlik, sınırlılık ve korku duygularına sebep olmuştur (Sami ve ark., 2020). Özellikle salgın sürecinden en çok etkilenenler kuşkusuz çocuklar olmuşlardır. Çocukların sosyalleşmeleri için en önemli faktör olan arkadaşlarından salgın döneminde uzak kalmaları onları olumsuz etkilemiştir. Çocuklar bu dönemde arkadaşlarının yerine hayali arkadaşlar koyarak arkadaşlarını özlemişlerdir (Erol ve Erol, 2020). Saygı ihtiyacında meydana gelen değişiklikler: Salgınla birlikte görülme sıklığı artan ölüm korkusu insanların benlik saygılarını etkilemiş ve bu saygıyı tamir etmek için insanlar kültürel değerlerine ve inanç sistemlerine daha fazla sahip çıkmaya yönelmişlerdir. Bireylerin öz saygılarına paralel olarak bu süreçte saygınlığı etkilenen

diğer bir şey ise bilim olmuştur (Taştan, 2020). Salgın öncesinde özellikle küçük çocukların bakımları nedeniyle birlikte vakit geçirdikleri büyükanne ve büyükbabaları ile bu süreçte vakit geçirmemeleri çocukların onlara karşı saygınlığını etkilerken aynı zaman da, büyükanne ve büyükbabalar salgın sürecinde anneler için bakım yükü açısından alternatif olmaktan çıkmıştır (King ve ark., 2020) gerçekleşen bu durumun annenin statü değişikliğine sebep olabileceği öngörülmektedir.

5. Sonuç

Çocuk gelişimi ön lisans öğrencileri ile gerçekleştirilen bu çalışmanın sonucunda, Covid-19 salgını sürecinde insan ihtiyaçlarında meydana gelen değişiklikler üzerine görüş birliğinin sağlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan bazıları bu sürecin yaşamlarını olumlu yönde etkilediğinden bahsederken; bazıları ise bu süreçten olumsuz yönde etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Elde edilen verilerden yola çıkarak oluşturulan bulgular Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi özelinde incelenmiş ve temalaştırılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu Covid-19'un insan hayatındaki meydana getirdiği değişiklikleri ele aldıklarında değişimlerin çoğunun fizyolojik ihtiyaçlarda meydana geldiğini belirtmiştir. Özellikle yeme içme alışkanlıklarında meydana gelen değişimleri ele alan katılımcıların bu süreçte kendilerinin ve çevrelerindeki bireylerin aşırı yeme neticesinde aşırı kilo alma problemi ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Yine süreç içerisinde yaşanan stres, kaygı ve korku sebebiyle iştahsızlık problemi ile karşı karşıya kalmışlardır. Çocuk gelişimi öğrencilerinin görüşlerine göre bu süreçte insanların güvenlik ihtiyaçlarındaki değişimler ele alındığında; katılımcıların salgın sürecinde özellikle hastalığa yakalanmaktan ve çevrelerine hastalığı taşımaktan korktukları ifade edilmiştir. Güvenlik ihtiyaçları içerisinde yer alan iş temasında da salgın sürecinde değişiklik meydana geldiği belirtilmiştir. Katılımcılara göre salgın sürecinde çoğu birey işlerini kaybetmekle karşı karşıya kalmışlardır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde güvenlik basamağı içerisinde yer alan diğer bir ihtiyaç olan barınma ihtiyacı katılımcıların salgın sürecinde değişim meydana geldiğini ifade ettikleri diğer bir insan ihtiyacıdır. Covid-19 sürecinde Maslow'un ihtiyaçlarında meydana gelen diğer bir değişim ise sevgi basamağında gerçekleşmiştir. Katılımcılar salgın süreci boyunca aileleri ile birlikte vakit geçirmenin genel olarak kendileri için iyi olduğunu dile getirseler de bazı katılımcılar bu durumun sıkıntılar meydana getirdiğini dile getirmiştir. Arkadaşlık özelinde ise katılımcıların çoğunun salgın boyunca arkadaşlarından uzak kalmalarından şikayetçi oldukları dile getirilmiştir. Katılımcıların önemle belirttikleri diğer bir ihtiyaç değişikliği ise saygı olmuştur. Katılımcılar salgın sürecinde kendilerine yönelik öz saygılarında ve başkalarına yönelik saygılarında bir değişiklik meydana geldiğini belirtmişlerdir. Saygı ihtiyacının bununla kalmayıp bireylerin statü olarak değişkenlik

gösterdiklerini ve işsiz kaldıklarını bu tema altında belirtmişlerdir. Bireyler süreç içerisinde özellikle gerçekleştirilen izolasyon ve kapanma uygulamaları nedeniyle büyüklerine saygılarını gösteremediklerini dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak denilebilir ki; salgın süreci günümüz insanların hayatlarında olumlu ya da olumsuz derin izler bırakan bir dönem olarak tarihe geçmiştir. İnsan ihtiyaçlarının önem sıralamaları yer değiştirmiş ya da bazı ihtiyaçların önemi daha iyi anlaşılmıştır. Salgınla değişen dünya sisteminden nasibini alan eğitim sisteminin, önem sıralaması değişen insan ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yeniden dizayn edilmesi günümüz dünyasında bir gerekliliktir. Eğitim programları değişen insan ihtiyaçları doğrultusunda yeniden gözden geçirilmelidir. Çağımız eğitim sisteminin bu şekilde daha etkili ve kapsayıcı olacağına inanılmaktadır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	A.A.	D.K.
K	50	50
T	50	50
Y	50	50
VTI	50	50
VAY	50	50
KT	50	50
YZ	50	50
KI	50	50
GR	50	50
PY	50	50
FA	50	50

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon, PY= proje yönetimi, FA= fon alımı.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Bu araştırma Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 17.05.2022 tarih ve E-10879717-050.01.04-49942 sayılı kurul toplantısında etik onayı almıştır.

Kaynaklar

Abukan B. 2014. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre kendini gerçekleştirme ve bilgelik ilişkisi: yaşlılar üzerinde bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye, pp: 117.

Adhanom Ghebreyesus T. 2020. Addressing mental health needs: an integral part of Covid-19 response. World Psychiatry, 19(2): 129-130. DOI: 10.1002/wps.20768.

Ahorsu DK, Lin CY, Imani V, Saffari M, Griffiths MD, Pakpour AH. 2020. The fear of COVID- 19 scale: development and initial validation. Int J Mental Health Addict, 20: 1537-1545.

Aktaş E. 2018. Abraham Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre günümüzde kadına yönelik tüketim analizi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, pp: 214.

Artık B. 2022. Bursa ili kentsel ve kırsal alanında yaşayan tüketicilerin gıda satın alma ve tüketme davranışlarına Covid-19 pandemisinin etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa, Türkiye, pp: 98.

Arzık E. 2021. Covid-19 tanımlı hastalarla çalışmakta olan sağlık çalışanlarının uyku düzeni, depresyon ve fiziksel aktivite düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, pp: 92.

Ataman K, Bozkurt V, Göka E, İlhan MN, Yıldırım N, Çiftçi E, Liman U, Vuran B. 2021. COVID-19 küresel salgının toplumsal etkileri. Turk Hijyen Biyol Derg, 78(3): 235-248.

Ateş H, Coşkun A. 2022. Covid-19 pandemi sürecinin türkiye'deki göçmenler üzerindeki etkileri. Konuralp Tıp Derg, 14: 280-289.

Barış İ, Taylan HH. 2020. Küresel salgın sürecinde Türkiye'de aile içi sorunlar. Nosyon: Uluslararası Toplum Kült Çalış Derg, 5: 13-32.

Beyaz Özbey İ. 2021. Koronavirüs salgınının toplumsal yapı üzerindeki etkileri: Erzurum örneği. Afyon Kocatepe Üniv Sos Bil Derg, 23(3): 821-839.

Brooks SK, Webster RK, Smith LE, Woodland L, Wessely S, Neil Greenberg FM, Rubin GJ. 2020. The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. Lancet, 395(10227): 912-920.

Carbonell LP, Meurling JI, Wassermann D, Gnon Vi, Leschzine G, Weighall A. 2020. Impact of the novel coronavirus (COVID-19) pandemic on sleep. J Thorac Dis, 12(2): S163-S175.

Cellini N, Natale C, Giovanna M, Sebastiano C. 2020. Changes in sleep pattern, sense of time and digital media use during Covid-19 lockdown in Italy. J Sleep Res, 29(4): e13074. DOI: 10.1111/jsr.13074.

Chena D, Song F, Tanga L, Zhanga H, Shaoc J, Qiu R. 2020. Quarantine experience of close contacts of covid-19 patients in china: a qualitative descriptive study. Gen Hospital Psychiatry, 66: 81-88.

Cüceloğlu D. 2018. İnsan ve davranışı. Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye, pp: 608.

Çetin D, Aral N. 2022. Türkiye'de Covid-19 pandemi sürecinin aile içi iletişime etkisi. KTO Karatay Üniv Sağlık Bil Derg, 3(2): 80-90.

Demir İ. 2022. Bir üniversite hastanesindeki kadın çalışanların Covid 19 pandemisinde, 9 ay-6 yaş çocuklarının beslenmesinde tutumları ve etkileyen faktörler. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, pp: 91.

Dilber A, Dilber F. 2020. Koronavirüs (Covid-19) salgınının bireylerin beslenme alışkanlıkları üzerindeki. J Tour Gastron Stud, 8(3): 2144-2162.

Elif A. 2021. S.B.Ü İzmir tepecik eğitim ve araştırma hastanesi'nde çalışmakta olan hekim ve hemşirelerde Covid-19 aşısına yönelik tutumların Covid-19 korkusu ile ilişkisi. Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tepecik Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, İzmir, Türkiye, pp: 102.

Erol M, Erol A. 2020. Koronavirüs pandemisi sürecinde ebeveynleri gözünden ilkökul öğrencileri. Milli Eğitim Derg, 49: 529-551. DOI: 10.37669/milliegitim.766194.

Gupta R, Pandi-Perumal SR. 2020. Covid-somnia: how the pandemic affects sleep/wake regulation and how to deal with it? Sleep Vigil, 4: 51-53.

Hassen BT, Bilali EH, Allahyari SM. 2020. Impact of Covid-19 on

- food behavior and consumption in Qatar. Sustainability, 12(17): 6973. DOI: 10.3390/su12176973.
- Kayaarslan S. 2020. Boş zaman değerlendirme olgusu çerçevesinde üniversite gençliği ve üniversiteli gençlerde boş zaman değerlendirmenin pandemi döneminde artan önemi. Acad Soc Sci Stud, 81: 629-649.
- Kılınç EC. 2021. Covid-19 salgını ve işsizlik oranları ilişkisi: OECD ülkeleri örneği. KAÜİİBFD, 12(24): 922-945.
- King T, Hewitt B, Crammond B, Sutherland G, Maheen H, Kavanagh A. 2020. Reordering gender systems: can COVID-19 lead to improved gender equality and health? Lancet, 396(10244): 80-81.
- Kurt Y, Saygın M. 2022. Sağlık çalışanlarının COVID-19 pandemisi döneminde uyku kalitesinin araştırılması. Med J SDU, 29(3): 406-412.
- Liu Z, Hui T, Qiyun J, Guanghai W, Zixin Y, Hongyan C, Hongxia Y, Wenjie R, Judith O. 2021. Sleep of preschoolers during the coronavirus disease 2019 (Covid-19) outbreak. J Sleep Res, 30(1): e13142. DOI: 10.1111/jsr.13142.
- Miles MB, Huberman AM. 1994. Qualitative Data Analysis (2th Ed). Sage Publications, Thousand Oaks, US, pp: 352.
- Niño M, Harris C, Draw G, Fitzpatrick KM. 2021. Race and ethnicity, gender, and age on perceived threats and fear of COVID-19: Evidence from two national data sources. SSM- Pop Health, 13: 100717.
- Ozenen Kavlak M, Gunsoy B, Senyel Kurkcuoglu MA, Cabuk SN, Dabanli A. 2021. Covid-19 pandemisinin Avro bölgesinde büyüme, işsizlik, enflasyon ve endüstriyel üretim üzerine etkileri. Busin Econ Res J, 12(4): 767-786. DOI: 10.20409/berj.2021.351.
- Sami S, Toprak Y, Gökmen A. 2020. Covid-19 sürecinde gençlerde hayatın anlamına yönelik değişim ve dönüşümler. İlahiyat Akad, 12: 217-256.
- Şahin M. 2021. Salgın sonrası sosyal ilişkiler esnaflar üzerine bir inceleme. Uluslararası Türk Kült Coğrafyasında Sos Bil Derg, 6(2): 208-226.
- Taştan C. 2020. Kovid-19 salgını ve sonrası psikolojik ve sosyolojik değerlendirmeler. Polis Akademisi Yayınları, Ankara, Türkiye, pp: 171.
- Uymaz B. 2022. Pandemide barınma. Maliye Çalış Derg, 67: 139-157. DOI: 10.26650/mcd2022-1076615.
- Yıldırım A, Şimşek, H. 2008. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara, Türkiye, pp: 448.
- Yıldız NG. 2020. Covid-19 sürecinde ilişkilerinde sorun yaşayan çiftlere yönelik duygu odaklı aile danışmanlığı. İstanbul Ticaret Üniv Sos Bil Derg, 19(39): 1360-1383. DOI: 10.46928/iticusbe.756426.
- Yin R. 1994. Case study research: Design and methods (2th Ed). Sage, Thousand Oaks, US, pp: 170.